

Małgorzata Niklewicz-Pijaczyńska

Uniwersytet Wrocławski
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Instytut Nauk Ekonomicznych
malgorzata.niklewicz-pijaczynska@uwr.edu.pl

Aldona Sobiecka

Polski Związek Głuchych
aldona.l@wp.pl

ROLA INNOWACJI W NEUTRALIZACJI NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNYCH NA RYNKU PRACY NA PRZYKŁADZIE OSÓB NIEDOSŁYSZĄCYCH

Streszczenie: Celem opracowania jest prezentacja rozwiązań technologicznych, stanowiących wsparcie dla osób niedosłyszących, chcących uczestniczyć w życiu zawodowym oraz ich oczekiwania wobec innowacji, które mogłyby ich dodatkowo w tym postanowieniu wzmocnić. Został on zrealizowany poprzez konfrontację potencjalnego i realnego rynku innowacji wprowadzanych z przeznaczeniem dla osób niedosłyszących. Pierwszy został określony w wyniku badań kwestionariuszowych przeprowadzonych na grupie osób niedosłyszących aktywnych zawodowo. Drugi poprzez identyfikację innowacji na podstawie wywiadu bezpośredniego wytypowanych firm oraz w oparciu o dane Urzędu Patentowego RP.

Słowa kluczowe: innowacje, niepełnosprawni, jakość życia, niedosłuch.

Wprowadzenie

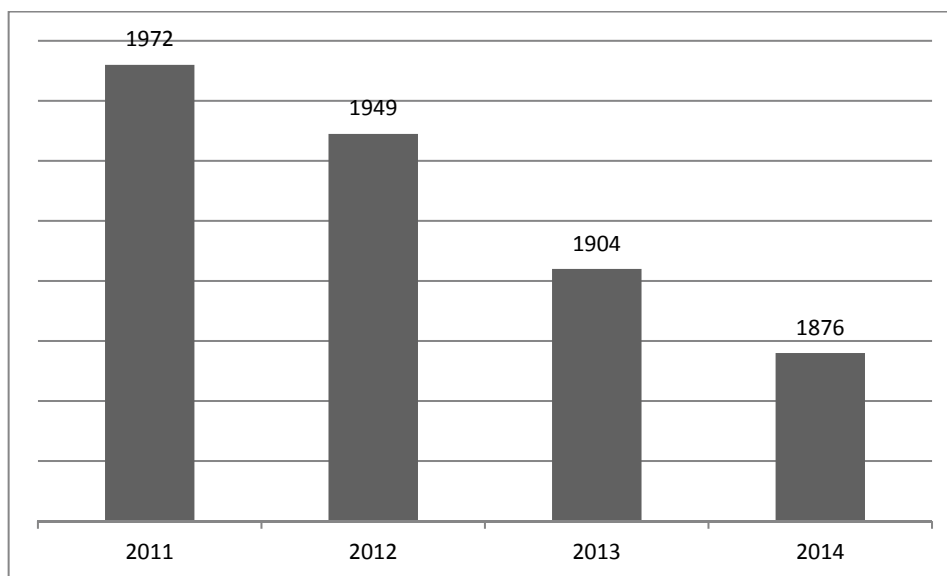
Jednym z filarów polityki społecznej państwa jest obszar związany z ochroną zdrowia. „Zorganizowane działania na rzecz zdrowia, większe niż wynosiłaby suma działań indywidualnych, znajdują uzasadnienie w traktowaniu zdrowia jako kapitału” [Golinowska, 1994, s. 100]. Stanowi ono kapitał każdego typu gospodarki, a już szczególnie gospodarek wiedzy, w możliwie szeroki sposób bazujących na kapitale ludzkim i przyrodzonej mu kreatywności. Ponieważ zdrowie stanowi rodzaj kapitału, jego ochrona staje się wspólnym mianownikiem łączącym poszczególne jednostki w ramach danej społeczności. Jednocześnie, „skoro zdrowie jest ważne dla wszystkich, nie ma żadnych podstaw do

tego, aby warunki jego osiągnięcia były zróżnicowane. Jeżeli takie różnice istnieją, to są one niesłuszne i niesprawiedliwe” [Golinowska, 1994, s. 101]. Jednak wspomniane dysproporcje faktycznie występują, powodując dyskryminację określonych grup lub jednostek. Toczące się od wielu lat dyskusje na temat stosowności czy intensywności zaangażowania państwa w sferę zdrowotną nie eliminują faktu, iż jedną z grup odczuwającą pogorszenie jakości życia spowodowanej utrudnionym dostępem do osiągnięć medycznych są osoby niepełnosprawne, co *de facto* często wyklucza je z pełnego uczestnictwa w życiu publicznym. Przy czym wydaje się, że problematyka zajmująca się obszarem funkcjonowania osób niepełnosprawnych, w tym niepełnosprawnych słuchowo, koncentruje się przede wszystkim na kwestiach medycznych i prawnych. Do rzadkości należą opracowania literaturowe z zakresu nauk ekonomicznych [Gąciarz, Bartkowski, 2014, s. 21]. Tymczasem w wielu przypadkach aspekty medyczne, prawne i ekonomiczne są względem siebie komplementarne. Co więcej, „Opis położenia społecznego osób niepełnosprawnych nie jest wyłącznie rejestracją statycznego stanu tej kategorii społecznej w różnych wymiarach, ale także określeniem jej pozycji w odniesieniu do reszty społeczeństwa. Jego znaczenie polega przede wszystkim na identyfikacji różnych aspektów społecznego uprzywilejowania lub upośledzenia danej kategorii osób” [Gąciarz, Bartkowski, 2014, s. 21]. Wysiłki państwa ukierunkowane na pobudzanie rozwiązań technologicznych w tym zakresie mogą mieć ogromną moc sprawczą powodującą, że choć część z tej grupy nie wycofa się lub wróci do pełnego zaangażowania w życie społeczne, podejmie wyzwania zawodowe. Grupą dobrze rokującą są osoby dotknięte różnym stopniem niedosłuchu, dla których innowacje produktowe, usługowe i organizacyjne są pretekstem do efektywnego zaangażowania zawodowego.

Celem opracowania jest zaprezentowanie rozwiązań technologicznych, stanowiących wsparcie dla osób niedosłyszących, chcących pozostać lub pragnących powrócić do życia zawodowego oraz ich oczekiwania wobec innowacji, które mogłyby ich dodatkowo w tym postanowieniu wzmocnić. Powyższy cel wymaga zebrania danych z dwóch odmiennych perspektyw poznawczych. Pierwsza obejmuje zestawienie wielkości innowacji naśladowczych i przełomowych, uzyskanych na podstawie wywiadu bezpośredniego oraz w oparciu o dane pozostające w zasobach Urzędu Patentowego RP. Wśród uwzględnionych w badaniu przedsiębiorstw znalazły się firmy Geers, Oticon, Phonak, Widex, Bernafon. Druga zawiera wyniki autorskiego badania kwestionariuszowego, przeprowadzonego na grupie osób niedosłyszących aktywnych zawodowo.

1. Rola państwa w stymulowaniu popytowych i podażowych bodźców innowacji w obszarze zdrowia

Państwo pełni istotną rolę w zapewnieniu obywatelom odpowiedniej jakości życia, warunkowanej stanem zdrowia fizycznego i psychicznego. Czyni to współfinansując korzystanie ze środków leczniczych, umożliwiając użytkowanie rozbudowanej infrastruktury medycznej, wprowadzając regulacje ustawodawcze czy ustanawiając obligatoryjność ubezpieczeń zdrowotnych. Tym samym bierze na siebie współodpowiedzialność za efektywną alokację opieki medycznej [Golinowska, 1994, s. 98] oraz dotrzymanie warunku o równym do niej dostępie. Dyskutowany w literaturze przedmiotu dylemat, czy zaangażowanie państwa w sferę zdrowotną jest rzeczywiście niezbędne, nabiera nowej perspektywy, jeśli na zdrowie spojrzemy jako dobro merytoryczne [Musgrave, 1987; Golinowska, 1998; Niklewicz-Pijaczyńska, Sobiecka, 2016]. Idea „dóbr merytorycznych” R.A. Musgrave’a, czyli takich, które „mogłyby być przedmiotem obrotu na rynku, ale z powodów społecznych są alokowane za pomocą decyzji politycznych, z pominięciem rynku, chociaż nie wyklucza się możliwości ich alokacji w prywatnym sektorze, np. w niepublicznym sektorze ochrony zdrowia” [Korporowicz, 2011, s. 10], zakłada zaangażowanie państwa w ich ochronę z perspektywy czysto społecznej wykładni. Chodzi zatem o tego rodzaju dobra, które „należy produkować w jakimś wspólnym interesie, ale nie narzuconym społeczności, lecz przez nią pożądanym” [Golinowska, 1998, s. 46]. W przypadku zdrowia inwestowanie w kondycję jednostki wywołuje pozytywne efekty zewnętrzne w postaci poprawy możliwości produkcyjnych całego społeczeństwa. Co więcej, „zarówno stan zdrowia, jak i stan choroby nie stanowią wyłącznego problemu jednostki, której to dotyczy. Pożytek ze zdrowia jednostki, jak i niekorzyść z powodu jej choroby odczuwa i rodzina, zakład pracy, i inne środowisko, z którym styka się dana osoba” [Golinowska, 1994, s. 99-100]. Niewątpliwie narzędziem poprawy jakości zdrowia i życia, zarówno efektywnym, jak i dostępnym polityce społecznej jest prowokowanie bodźców innowacyjnych. Jednym z obszarów, w którym systemowe wręcz wprowadzanie innowacji powinno być priorytetem dla polityki społecznej państwa, jest ten związany z szeroko rozumianą niepełnosprawnością osób w wieku produkcyjnym. Dostępne dane statystyczne pokazują bowiem, że w Polsce w 2014 r. 408 697 osób pobierało różnego rodzaju świadczenia z tytułu niepełnosprawności. Część osób niepełnosprawnych nigdy lub czasowo nie aktywizuje się na rynku pracy, a ich udział w ogóle konsekwentnie oscyluje w granicach 14,3%-13,8%.

Rys. 1. Liczba osób biernych zawodowo z powodu niepełnosprawności

Źródło: Na podstawie danych GUS.

W grupie ogółu niepełnosprawnych znajdują się także osoby z różnym stopniem niedosłuchu, który dotyczy coraz większej liczby pacjentów. Wyniki badań prowadzonych w ramach Programu Powszechnych Przesiewowych Badań Słuchu u Noworodków pokazują, że niedosłuch pojawia się u trojga na tysiąc urodzeń żywych [Szyfter, 2014, s. 3]. Przy uwzględnieniu tej części populacji, która straci słuch w kolejnych latach, ogólny wskaźnik osób niepełnosprawnych w tej grupie budzi zaniepokojenie. Niepełnosprawność słuchowa powoduje negatywne konsekwencje: zamykanie się w wyalienowanych grupach, niepotrzebujących kontaktu ze zdrowymi, szok związany z diagnozą i badaniami audiometrycznymi, utratę kompetencji zawodowych, brak finansowego wsparcia w wysiłkach umożliwiających wchodzenie w interakcje społeczne, generowanie kosztów leczenia chorób typu depresja. Choć upośledzenie słuchu nie powinno oznaczać braku możliwości rozwijania potencjału edukacyjnego, kompetencji zawodowych i wchodzenia w zróżnicowane interakcje, jednak paradoksalnie, wiele osób wycofuje się z aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Jedną z przyczyn może być niemożność wykorzystania rozwiązań technologicznych stworzonych z myślą o poprawie ich funkcjonowania. Tymczasem jak wynika z badań, zapytani o to, czy w ich miejscu pracy występują jakiegokolwiek udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, w tym niedosłyszających, 87% osób dotkniętych wadami słuchu odpowiada, że nie [Niklewicz-Pijaczyńska, Sobiecka, 2016].

Jeśli jednak występują, wprowadzone są raczej z myślą o osobach na wózkach inwalidzkich lub słabowidzących. Sytuacja ta stanowi jaskrawy przykład marnowania znacznego potencjału wytwórczego. Wyjściem jest wykorzystanie innowacji usprawniających komunikację społeczną, barierą – koszt nabycia oraz brak wiedzy co do ich dostępności.

2. Problemy aktywizacji zawodowej osób niedosłyszących

Powszechną przyczyną utraty słuchu jest wiek. Starzenie się to naturalny proces, podczas którego elementy naszego ucha ulegają stopniowemu zużyciu. Ważną przyczyną powstawania wad słuchu jest też codzienne życie w hałasie. Dla wielu osób hałas jest elementem ryzyka zawodowego. Jednak coraz częściej niedosłuch o różnym natężeniu ujawnia się już w pierwszych dniach życia dziecka. Może on być jednostronny lub obustronny, ostry, przewlekły lub trwały. Mogą występować wszystkie stopnie upośledzenia słuchu od lekkiego do całkowitej głuchoty. Wyróżnia się trzy rodzaje niedosłuchu. Pierwszy, niedosłuch przewodzeniowy – powstaje na drodze uszkodzenia lub dysfunkcji struktur biorących udział w mechanicznym przewodzeniu fali dźwiękowej (przewód słuchowy zewnętrzny, błona bębenkowa, łańcuch kosteczek słuchowych). Typową cechą niedosłuchu przewodzeniowego jest towarzyszące mu uczucie zatkania ucha. Z kolei niedosłuch odbiorczy (czuciowo-nerwowy) wynika z uszkodzenia komórek słuchowych ślimaka i/lub struktur je otaczających, może też być wynikiem zaburzeń jakości przewodzenia bodźca w nerwie słuchowym i/lub jego interpretacji w centralnym układzie nerwowym. Do typowych objawów odbiorczego upośledzenia słuchu zaliczyć można:

- złe rozumienie mowy („słyszę, a nie rozumiem”),
- znaczne pogorszenie mowy w hałasie,
- lepsze słyszenie dźwięków niskich niż wysokich w życiu codziennym, np. chory słyszy pukanie do drzwi, a nie słyszy dzwonka, lepiej rozumie głos męski niż kobiecy,
- nieprzyjemne odczuwanie dźwięków bardzo głośnych w uchu z niedosłuchem.

Natomiast niedosłuch mieszany jest powodowany jednoczesnym uszkodzeniem struktur ucha środkowego i wewnętrznego. Osoby głuche mają duże problemy z zatrudnieniem, które wynikają przede wszystkim z faktu, że pracodawcy obawiają się problemów komunikacyjnych. Tymczasem w każdej firmie istnieje stanowisko, na którym komunikacja foniczna nie jest niezbędna. Pracodawcy często rezygnują z rozmowy kwalifikacyjnej po przeczytaniu w CV, że kandydat nie słyszy. Nie starają się nawet zorientować w jego poziomie sprawności ko-

munikacyjnej. Wiele problemów w kontaktach głuchych ze słyszącymi ma źródło w niewiedzy, czyli braku informacji o sobie. Głuchy obawia się kontaktu ze słyszącym, nawet jeśli dobrze odczytuje mowę z ust, obawia się, że nie zrozumie, co jest do niego mówione. Słyszący obawia się, że nie zostanie zrozumiany i nie będzie umiał zaradzić złej komunikacji. Dla jednej i drugiej strony jest to sytuacja stresująca. Dlatego istotne jest zdobycie informacji o sobie nawzajem. Instytucją bezpieczną dla obu stron jest osoba tłumacza, który jest pośrednikiem nie tylko międzyjęzykowym, ale też międzykulturowym. Dopiero po zbliżeniu w bezpiecznej obecności tłumacza, niwelując stres komunikacyjny i wiedząc już co nieco o sobie, można lepiej się poznać. Izolację komunikacyjną pogłębia także fakt, iż w życiu społecznym występuje głównie informacja foniczna. Jest bardzo mało napisów informacyjnych w obiektach publicznych, mediach, kinach, teatrach, środkach komunikacji miejskiej. Zachodzące zmiany nie wynikają z chęci integracji osób głuchych, ale z konieczności ogólnospołecznej. Dzięki rozpowszechnieniu się komórek głusi nareszcie mogą komunikować się ze sobą na równi ze słyszącymi. Dzięki internetowi można zbierać informacje dotąd niedostępne i komunikować się ze sobą na odległość nawet za pomocą języka migowego. Do kina jednak mogą pójść już tylko na zagraniczne produkcje, bo polskie filmy są dla nich niezrozumiałe z powodu braku napisów. Widzami w teatrze też nie będą, bo aktorzy tak ruszają się po scenie, że nie ma warunków do odczytywania mowy z ust. Również telewizja w bardzo ograniczonym zakresie zaopatruje swoje programy w teletekst.

3. Innowacje produktowe i usługowe wspierające aktywność zawodową osób z niedosłuchem

Efektom aktywności w obszarze związanym z niepełnosprawnością słuchową jest pojawianie się innowacji dwojakiego rodzaju tj. innowacji o charakterze naśladowczym, będących udoskonaleniem czy rozwinięciem rozwiązań obecnych na rynku oraz innowacji przełomowych – wynalazków, które poprzez wprowadzenie zaskakujących rozwiązań technologicznych w sposób radykalny przewartościowują oczekiwania i potrzeby konsumentów. Lista innowacyjnych produktów oraz usług przeznaczonych dla osób niesłyszących jest bardzo zróżnicowana. Otwierają je powszechnie znane aparaty słuchowe, ale i różnego rodzaju produkty z nimi kompatybilne. Należą do nich bezprzewodowe urządzenia sygnalizacyjne i systemy komunikacyjne. Poniżej zamieszczono zestawienie przykładowych innowacji wytypowanych do badania firm, dostępnych na polskim rynku.

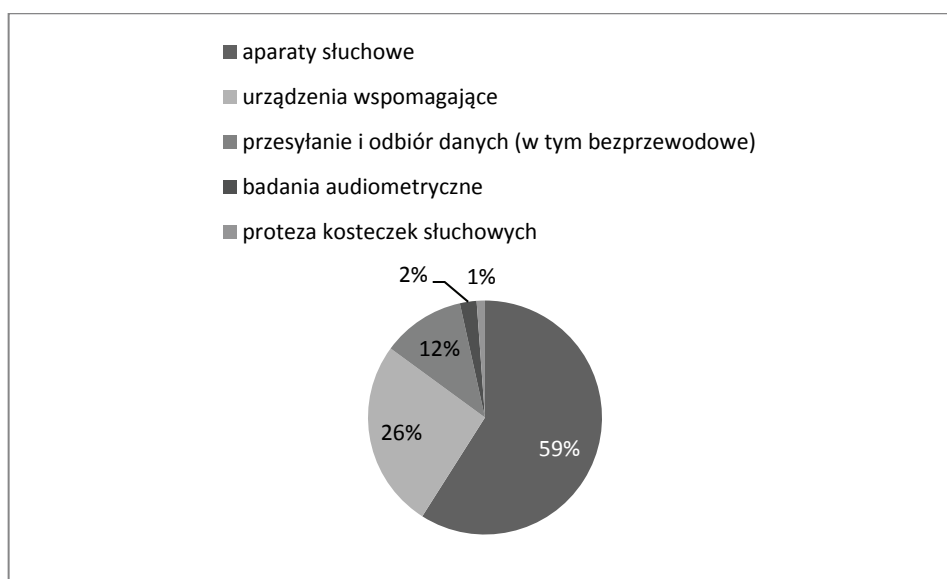
Tabela 1. Innowacje wprowadzone przez firmy przeznaczone dla osób niepełnosprawnych słuchowo

G E E R S	LISA – bezprzewodowe urządzenie sygnalizacyjne	nadajnik AMIGO – odbiornik wielokanałowy	SEBO-LINK – bezprzewodowa komunikacja między aparatami a urządzeniami audio	SYSTEM FM – poprawa komfortu słyszenia w trudnych warunkach akustycznych	SYSTEM RADIOWY ROGER – do cyfrowej transmisji głosu
P H O N A K	RemoteMic – poprawa rozumienia mowy z odległości	Roger Pen – mikrofon bezprzewodowy redukujący hałas z otoczenia	ComPilot – streamer, który zapewnia jakość dźwięku stereo, gdy aparaty połączone są przez Bluetooth z różnymi źródłami audio	Dynamic SoundField – system nagłośnienia optymalizujący rozumienie mowy	TVLink – zamienia aparaty słuchowe w bezprzewodowy zestaw słuchawkowy do TV
O T I C O N	Tinnitus Sound – aplikacja do eliminacji szumów usznych	ConnectLine – system łączności aparatów z urządzeniami komunikacyjnymi	Funkcja Speech Guard E – wzmocnienie rozumienia mowy	FreeFocus – wspiera zdolność mózgu do koncentracji, zapewniając orientację i separację dźwięków	YouMatic – system przetwarzania dźwięku
W I D E X	Easywear – zestaw doprowadzania dźwięku eliminujący przemieszczanie się aparatu w uchu i tzw. lukę kosmetyczną	TV-DEX; M-DEX; RC-DEX – bezprzewodowa komunikacja pomiędzy aparatem słuchowym a pilotem, telewizorem lub telefonem	Cross Fusion, Cross Fashion – nadajnik bezprzewodowy	System Domino – system wzmacniający rozumienie mowy	Sprzęt diagnostyczny Maico – innowacje w zakresie badań audiometrycznych
B E R N A F O N	SoundGate 3 – bezprzewodowa transmisja dźwięku z zewnętrznych urządzeń Bluetooth do aparatów słuchowych	SounGate Mic – mikrofon transmitujący sygnał mowy od źródła dźwięku do użytkownika aparatów słuchowych	Adapter TV 2 – bezprzewodowa transmisja dźwięku z telewizora do aparatów słuchowych	Adapter telefoniczny 2 – bezprzewodowa łączność pomiędzy aparatem słuchowym a telefonem stacjonarnym	Audio Efficiency™ – integruje działanie systemów przetwarzania dźwięku

Źródło: Na podstawie danych źródłowych uzyskanych od producentów.

Jednak niewiele z dostępnych rozwiązań technologicznych ma charakter przełomowy, czyli prawdziwie rewolucjonizujący rynek. Te tzw. wynalazki, jeśli już się pojawiają, pochodzą przede wszystkim od podmiotów zagranicznych (92%), udział podmiotów rodzimych jest tu znikomy (8%). Przegląd dokumentacji patentowej pokazuje, że większość zgłoszeń w polskim UP dokonana przez obecne na polskim rynku firmy należy do przedsiębiorstw zagranicznych, choć zdecydowana ich większość nie uzyskała tu stosownej ochrony patentowej wskutek niedopełnienia wymogów formalnych, związanych z uwierzytelnionym tłumaczeniem (walidacją). To, że nie są one chronione na gruncie polskich roz-

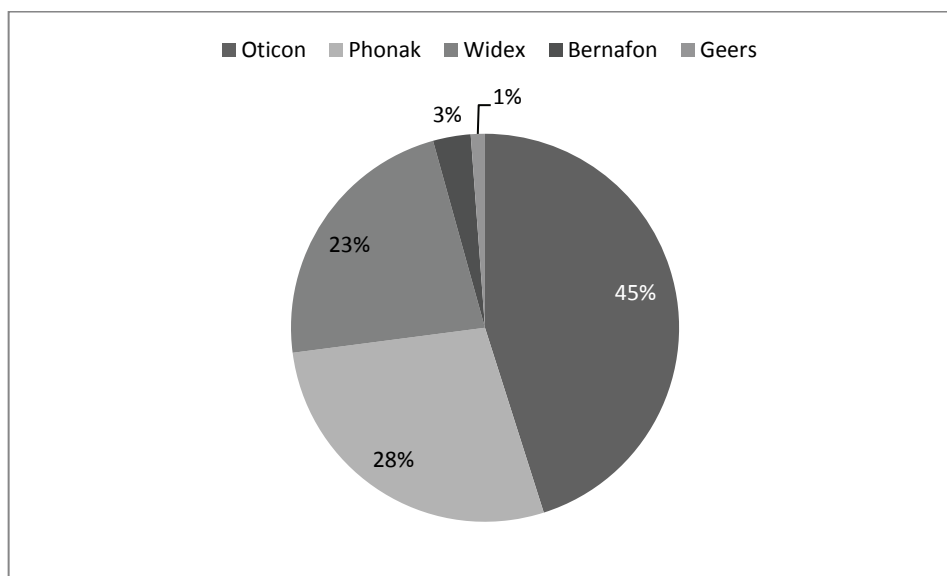
wiązań systemowych, nie oznacza, że są nieistotne. Wręcz przeciwnie, chronione przez europejski system patentowy, w większości doczekały się komercjalizacji i są dostępne również dla polskich pacjentów. Opracowywane w zapleczach badawczych jednostek naukowych, firmach lub będące rezultatem wysiłku twórczego osób fizycznych wynalazki, koncentrują się przede wszystkim na podniesieniu funkcjonalności aparatów słuchowych (59% wszystkich zgłoszeń). Ponadto zgłaszane są rozwiązania dotyczące wspomagania urządzeń słuchowych oraz urządzenia do przesyłania danych, w tym przede wszystkim bezprzewodowo (odpowiednio 26% i 12% zgłoszeń).

Rys. 2. Rodzaje wynalazków zgłoszone do opatentowania w UP RP

Źródło: Na podstawie danych UP RP.

Spośród przedsiębiorstw obecnych na polskim rynku dominującą aktywnością wynalazczą wykazała się firma Oticon, która samodzielnie lub w kooperacji z firmą Widex zgłosiła do opatentowania aż 115 wynalazków.

Rys. 3. Aktywność wynalazcza wytypowanych firm

Źródło: Na podstawie danych UP RP.

Aktywność wynalazcza dwóch kolejnych firm – Widex i Phonak – kształtuje się na poziomie ponad 20% w ogólnej liczbie zgłoszeń. Aktywność pozostałych przedsiębiorstw ma charakter wybitnie sporadyczny.

4. Wyniki badań ankietowych dotyczących sytuacji osób niedosłyszących na rynku pracy

Badanie przeprowadzone w miesiącach maju i czerwcu 2016 r. opierało się na anonimowym kwestionariuszu zawierającym 14 pytań o charakterze zamkniętym, dotyczących m.in. formy zatrudnienia oraz wykonywanej pracy, stosunku pracodawcy do problemu niepełnosprawności, urzędzeń wspomagających słyszenie wykorzystywanych w pracy zawodowej oraz źródeł finansowania ich zakupu. Przeważającą grupę wśród respondentów stanowiły kobiety (70%) pomiędzy 26.-40. rokiem życia (70%), o dochodzie do 1800 zł netto. Wyniki badań przeprowadzonych wśród osób aktywnych zawodowo, aktualnie zatrudnionych, pokazały, że nie ukrywają one swojej niepełnosprawności, informując o niej pracodawcę (90% odpowiedzi), a problemy ze znalezieniem pracy nie zawsze wynikają z niedosłuchu (62%). Dotyczyło to zarówno zatrudnionych w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Jednocześnie aż 90% respondentów przyznało, że ich firma nie oferuje żadnych udogodnień dla osób niepełno-

sprawnych. Taki sam procent odpowiedzi uzyskano na pytanie, czy kiedykolwiek w swojej pracy spotkali się z dyskryminacją lub przykrymi komentarzami z powodu niedosłuchu ze strony współpracowników, pracodawcy lub klientów. Tylko jedna osoba odpowiedziała w tym przypadku twierdząco (w sytuacji powiązanej z rozmową telefoniczną). Zapytani z kolei, z jakich produktów wspomagających słyszenie korzystają w pracy, zdecydowana większość odpowiedziała, że z aparatów słuchowych (jednostkowe jest używanie specjalnego telefonu komórkowego i systemu FM). Przy czym główne źródła finansowania jego zakupu miało charakter zewnętrzny (70%) i były to środki uzyskane w ramach NFZ i od PFRON-u, w 30% zaś środki własne. Przy czym 100% ankietowanych przyznało, że ich zdaniem procedura uzyskania dofinansowania ze środków publicznych jest trudna i niezrozumiała, a urzędnicy często wykazują brak zrozumienia, co do konieczności zakupu urządzeń wspomagających słyszenie. Respondenci nie potrafili podać właściwie żadnego produktu z wyjątkiem aparatu słuchowego, którego użytkowanie pozwoliłoby zwiększyć ich mobilność na rynku pracy, ale są przekonani, że na ich korzyść przemawiałoby wprowadzenie dodatkowych ulg dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne. Inaczej kształtowały się odpowiedzi w przypadku kwestionariuszy wypełnionych przez osoby niedosłyszące bezrobotne. W tym przypadku przeważało przekonanie, że brak pracy powiązany jest z niepełnosprawnością i choć w celu jej znalezienia korzystają one z pośrednictwa instytucji, np. urzędów pracy, to tak naprawdę nie mają im one nic do zaoferowania.

Podsumowanie

Połączenie aktywności innowacyjnej z oczekiwaniami osób niepełnosprawnych przybiera postać realnych rozwiązań, umożliwiających podjęcie pracy adekwatnej do indywidualnych predyspozycji. Analiza badań ankietowych jako popytowej strony omawianego problemu pokazuje, że postrzeganie rynku pracy zależy ściśle od sytuacji zawodowej respondentów – w przypadku osób zatrudnionych kwestia niedosłuchu nie stanowi bariery, podczas gdy osoby bezrobotne są przekonane, że to z jego powodu nie mogą jej podjąć. Jednocześnie obie strony uważają, że do właściwego funkcjonowania zawodowego wystarczającym urządzeniem wspomagającym jest właściwie dobrany aparat słuchowy, a wsparcie instytucjonalne powinno odbywać się dwutorowo: po pierwsze w formie tworzenia zachęt dla pracodawców, po drugie uproszczenia procedury finansowania zakupu urządzeń wspomagających słyszenie, przy jednoczesnym uwrażliwieniu osób odpowiedzialnych za jej przeprowadzenie na problemy osób nie-

dostylszących. Tym samym w sposób zaskakujący okazuje się, że oczekiwania ze strony osób niedostylszających pokrywają się z rozwiązaniami dostępnymi na rynku, a skoncentrowanymi w głównej mierze na aparatach słuchowych. Jednocześnie wyniki wskazują, że potencjał innowacyjny w tym obszarze nie został ani doceniony, ani też dostrzeżony, a respondenci nie widzą potrzeby oraz nie mają wiedzy na temat różnorodności asortymentu, który mógłby znacząco poprawić ich funkcjonowanie i elastyczność na rynku pracy. W tej sytuacji, paradoksalnie barierą ich użytkowania nie jest bynajmniej wysoki koszt nabycia, lecz ewidentny brak wiedzy o dostępności urządzeń kompatybilnych z coraz doskonalszymi aparatami słuchowymi, do których zdążyli się już przyzwyczaić.

Literatura

- Gąciarz B., Bartkowski J. (2014), *Położenie społeczno-ekonomiczne niepełnosprawnych w Polsce na tle sytuacji osób niepełnosprawnych w krajach Unii Europejskiej*, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, „Niepełnosprawność”, nr II (11).
- Golinowska S. (1994), *Polityka społeczna państwa w gospodarce rynkowej*, PWN, Warszawa.
- Korporowicz W. (2011), Zdrowie jako kategoria społeczno-ekonomiczna, „Gospodarka Narodowa”, nr 7-8, s. 71-87.
- Musgrave R.A. (1987), *Merit Goods* [w:] J. Eatwell, M. Milgate, P. Newman (eds.), *The New Palgrave: A Dictionary of Economic*, First Edition, t. 3, London, s. 452-453.
- Niklewicz-Pijaczyńska M., Sobiecka A. (2016), *Aktywność wynalazcza w sektorze technologii związanej z niedosłuchem w konfrontacji z bodźcami popytowymi*, w druku.
- Szyfter W. (red.) (2014), *Dzieci z zaburzeniami słuchu – podróż integracji społecznej. Edukacja*, Dolnośląskie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży z Wadami Słuchu „Sonus”, Wrocław.

THE ROLE OF INNOVATION IN THE NEUTRALIZATION OF SOCIAL INEQUALITY IN LABOR MARKET

Summary: The aim of the study is to present technological solutions, which support for the hearing impaired, who want to participate in working life as well as their expectations for innovation, which could further strengthen them in this decision. The aim has been realized through the confrontation of potential and real market innovations introduced with the purpose for the hearing impaired. The first was determined by questionnaire research conducted on a group of professionally active hearing impaired. The second through the identification of innovations based on direct interviews of selected companies, and based on the data of the Polish Patent Office.

Keywords: innovations, disabled person, quality of life, deaf.